

Vettä Mosambikiin

25.1.2024 6.00

Viikon ainoa vastakohtaisuus ei ollut lähtö 40 asteen kuumuuteen 30 asteen pakkasesta. Vedenluovutusmatka Mosambikiin jätti pysyvän jäljen sieluun ja halun tutkia Afrikkaa syvemmin.

Teksti ja kuvat: HANNA SUMARI

Aamu valkenee kuumana Fuanhalourossa eikä tänäänkään tule sadetta. Edes pieni tuulenvire ei liikuta munuaispuun lehtiä, kun Khataza lähtee päivittäiselle vedenhakumatkalleen. Tyhjä vesiastia päänsä päällä ja huivissa rinnalla kahden kuukauden ikäinen pienokainen, joka nukahtaa nopeasti kävelyn rytmiin. Kouluikäiset veljet ovat saaneet jo aamiaisensa, mutta tänään he eivät juokse kouluun, sillä on suuri juhlapäivä. Kaikki kynnelle kykenevät kerääntyvät Mucuinen kylään ottamaan vastaan vedensuodattimia.

Astuessa ulos ilmastoidusta bussista viiden tunnin ajon jälkeen kuumuus nappaa heti otteeseensa. Samalla liikkeet hidastuvat ja tekee mieli laittaa aurinkolasit silmille, mutta niin ei voi tehdä, sillä paikalliset häiriintyvät, jos eivät näe silmiä.
Kävelen pehmeässä, kuumassa hiekassa ja hiki valuu noroina pitkin selkää. Jalassani on lenkkitossut ja sukat, koska haluan suojata jalkojani. Ohut hiekka tunkeutuu tossuihin ja sukkiin ja hiertää jalkoja. Näen edessäni valtavan puun, jonka alla istuu satoja ihmisiä.

Musiikki täyttää
kuuman ilman ja naiset
heittäytyvät edessäni
rytmikkääseen tanssiin
aivan kuin olisivat transsissa.

Olemme matkalla, jonka tarkoitus on viedä vedensuodattimia Mosambikin kuiville alueille. Hyväntekeväisyysprojektin lähettiläs on laulaja Irina. Matka alkoi aamuyöllä Suomesta Portugaliin, jonka entinen siirtomaa Mosambik on. Portugalista lennämme suoraan Mosambikin pääkaupunkiin Maputoon, jonne saavumme puolen yön aikaan. Automatka hotelliin kestää vain lyhyen aikaa, mutta jo siinä hetkessä ehdin aistia palan aitoa Afrikkaa, sen tuoksuja, kuumuutta ja vastakohtia.

Maputon rikollisuudesta varoitetaan, mikä ei ole ihme maassa, joka on yksi maailman köyhimmistä. Matkailijan kannattaa olla järkevä ja varovainen. Tunnelma on kuitenkin vapautunut ja ihmiset ovat ystävällisiä ja iloisia. Toreilla ja halleissa kulkiessa on helppo heittäytyä juttusille paikallisten kanssa, ja elekieli toimii englannilla höystettynä. Jos osaisi portugalia, juttu luistaisi paremmin. Valokuvaamiseen on syytä kysyä lupa ja siihen suhtaudutaan hyvin eri tavoin. Yksi kieltää kuvaamisen kauhuissaan ja toinen taas poseeraa mielellään. Kaupungissa vietettyjen kahden päivän parasta antia olivat ihmisten ilo ja kauneus.

Nähtävyyksistä hienoimpia ovat historialliset rakennukset. Päärautatieaseman tunnelma päivällä on raukea, kuin menneestä maailmasta. Sen kätköistä löytyy tyylikäs turistimyymälä ja pieni ravintola, jonka uninen tunnelma muuttuu yöllä kuumaksi sykkeeksi. Elävä musiikki saa ihmiset tanssimaan pöydillä.

Vanhoista rakennuksista kummallisin koskaan näkemäni on **Alexandre Gustave Eiffelin** Maputon kenraalikuvernöörille vuonna 1892 suunnittelema talo. Suunnittelija oli samainen herra Eiffel, joka on suunnitellut tornin Pariisiin ja New Yorkissa seisovan vapaudenpatsaan. Talo on kokonaan raudasta. Kuten arvata saattaa, Maputon kuumuudessa rakennus on mahdoton asuttavaksi, eikä siinä olekaan koskaan asuttu. Mutta aivan sen vieressä on viehättävä lounaskahvila ja mosambikilaiskäsitöiden kauppa.

Hotellit ovat usein myös nähtävyyksiä, niin myös Polana Serena, joka on rakennettu siirtomaatyyliin ja valmistunut vuonna 1922. Kauttaaltaan huolellisesti vanhaa kunnioittaen remontoituna se on uskomaton yhdistelmä tämän päivän ja menneen maailman luksusta. Aamiaishuoneen ja baarin maisemana on Intian valtameri ja palvelu on huippuluokkaa, kuten viiden tähden hotellissa tuleekin olla. Ero hotellin aitojen ulkopuolella elävään Maputoon on melkoinen. Vesiputouksen solistessa kohti uima-allasta tulee väkisinkin mieleen matkan tarkoitus, puhdas juomavesi.

Vain korttelin päässä Polanasta on puisto, jossa myydään käsintehtyjä Afrikan aarteita, käsitöitä, tekstiilejä ja koruja. Hinnoista tingitään ja kauppaa käydään perinteiseen tyyliin.
Ravintoloissa ruoka on edullista, joten merenherkkujen ystävällä on todelliset kissanpäivät. Tarjolla on jättikatkarapuja, tiikerirapuja, hummeria, punanapsija, mitä vain! Ja aina seuraksi paksuja ja lötköjä ranskanperunoita. Ranskalaisten perunoiden maputolainen pehmeys on päämäärä, ei vahinko tai osoitus huonosta keittotaidosta.

Maputo saa jäädä ja matka jatkuu Inhambaneen. Sama erikoinen kiireettömyyden ja menneen maailman tuntu nappaa otteeseensa. Hotellimme on hiukan syrjässä keskustasta ja sen ikkunoista on sekä merelle että kadulle uskomaton maisema.
Merellä liikkuvat äänettöminä kymmenet mustapurjeiset purjeveneet. On laskuveden aika ja rannan tuntumassa kenottaa vanha laivarahjus köli mutaan uponneena. Kadun puolella on hiljaista, vain klassinen pianomusiikki kuuluu jostain. Kaikki on kuin vanhasta elokuvasta.

Kaupungin keskusta on pienen kävelymatkan päässä. Rakennukset ovat vanhoja 1920-luvun funkkistaloja. Naiset kantavat taakkojaan pään päällä ja koululaiset juoksevat reppuineen kotiin tyttö- ja poikaporukoissa. Jalan liikkuminen sopii kaupungin kokoon ja rytmiin. Jos olisin reppumatkalla, jäisin tänne useiksi päiviksi. Lounaaksi syömme salaattia, tomaattikeittoa ja vihreää teetä pienessä internet-bistrossa. Mietimme seuraavaa päivää, jolloin siirrymme sinne, missä ei ole puhdasta vettä juotavaksi ja missä tarvitaan apua.

Lähdemme 200 kilometrin bussimatkalle Funhalouroon aamuviideltä. Olemme perillä reilun viiden tunnin kuluttua. Pitkä ja kuoppainen alkutaival sujuu asfalttia pitkin, mutta hiekkatien alkaessa tahti hidastuu. Punainen hieno hiekka on paikoin veden syömää ja aivan pehmeää. Tien molemmin puolin on enimmäkseen tiheää kasvillisuutta, mutta välillä myös savimajoja ja yksinäisiä kulkijoita. Alkumatkasta näkyy paljon iloisia kouluun juoksevia tyttöjä ja poikia. Siellä täällä on pieniä peltotilkkuja, jotka näyttävät alkeellisesti perustetuilta. Puut kasvavat maissin seassa ja kaskenpoltto näyttää olevan tapana. Kuivuus on syönyt pahasti satoa, maissin lehdet ovat pienet ja keltaiset.

Perille pääsy on vaivan arvoista, sillä meitä odotetaan.

Valtavan cashewpuun
varjoon kerääntyneet
ihmiset istuvat värikkäissä
vaatteissaan odottavina
musiikin tulviessa kovaäänisistä.

Juhlapäivänäkin sisarukset pitävät huolta toisistaan, isommat pienemmistään.

Mucuinen koulun oppilaat saivat oman henkilökohtaisen vedensuodattimen.

Vastapäätä kunniavierailleen pystytetty katos on todella tarpeen meille valkonahkaisille pohjoisen asukeille. Tärkein vieras on kuitenkin itse Fuanhalouron kuvernööri **Agostinho Abacar Trintan**, jonka saapuessa upseerit ja koululaiset muodostavat kunniarivistön. Iloisen näköinen kuvernööri saa kansan hurraamaan. Ainoa sana, josta saan selvää, on Acord, kriisijärjestö on yksi niistä tahoista, joiden ansiosta päivä on juhlapäivä.

Afrikkalaisen yhteisön tapa juhlia on hieno kokemus. Juhlan tärkein osuus on tanssi. Erilaisia tanssiryhmiä on useita, mutta hauskimmasta päästä on spontaani esitys, joka syntyy paikalle saavuttuamme. Kaksi naista alkaa tanssia muista erillään ja kuumuudesta läkähdyksissä oleva Irina tempautuu mukaan hurjaan rytmiin. Kansa hurraa, nauraa ja taputtaa. Vesilähettiläs on kaunis, ihmeellinen tyttö, joka osaa tanssia kuin he!

On mahtavaa päästä katsomaan ihmisten arkielämää harvaan asutussa kylässä, jossa naisten työ on pääasiassa vedenhakua ja ruoanlaittoa.

Matka vedenhakupaikalle voi olla jopa kymmenen kilometriä ja 20 litran vesiastia kulkee koko matkan naisen pään päällä.

Asuntoina ovat savi- tai palmumajat, joissa on yksi huone ja siellä peti. Kaikki muu tapahtuu taivasalla tai keittokatoksessa.

Matkan tarkoitus on viedä puhdasta vettä Afrikkaan, mutta todellisuudessa viemme sinne sekä henkilökohtaisia, että perhekäyttöön soveltuvia vedensuodattimia. Lähempääkin löytyvää vettä voi juoda suodatettuna, sillä suodatin poistaa bakteerit ja virukset 99,9 -prosenttisesti. Projekti on Coca-Colan ja Acordin yhteinen ja sitä toteutetaan 200 kohteessa noin 60 maassa. Virvoitusjuomayhtiöön kuuluva Bonaqua antaa jokaisesta myydystä vesipullosta kolme litraa puhdasta vettä eli käytännössä vedensuodattimia tarvitseville.

Matkaamme kylään kahtena peräkkäisenä päivänä. Enduromoottoripyörä olisi ollut juuri oikea kulkuväline kuoppaisella hiekkatiellä. Matkaeväänä maltti on suositeltavin laukuntäyte. Asiat hoidetaan Afrikassa eri tavalla kuin tehoyhteiskunnassa, jossa ilmastointi viilentää.

Seuraavana päivänä lähdemme katsomaan matkailukohdetta ja ajamme puolen tunnin matkan Tofobeachille, jossa meitä odottaa lämmin merivesi ja kuuma hiekka. Tofo on sukeltajien ja snorklaajien paratiisi. Veneet odottavat sukeltamaan lähtijöitä vesirajassa ja ne hinataan syvään veteen traktorilla. Rannalle jääviä hemmotellaan tuoreella, valmiiksi viipaloidulla ananaksella ja kuumalla auringonpaisteella. Rannalta saa ostaa kaiken, mitä tarvitsee. Myös jotakin, jonka myyminen on kyseenalaista - korallia. Tuoreet merenelävät ovat täälläkin parasta herkkua ravintoloissa. Köyhän maan ongelmiin kuitenkin kuuluu toimeentulon tuska, mistä seuraa uusia ongelmia. Laukusta ja arvoesineistä on syytä pitää hyvää huolta eikä naisten tule kulkea ainakaan illalla ja yöllä yksin kaduilla.

Monet ovat sairastuneet lapinhulluuteen, minä sairastuin afrikanhulluuteen. Toivottavasti pääsen joskus uudelleen sinne, missä voin kohdata aidointa Afrikkaa iloineen ja murheineen.

MOSAMBIK FAKTAT

Naapurivaltiot: Etelä-Afrikka, Swazimaa, Zimbabwe, Sambia, Malawi ja Tansania
Pääkaupunki: Maputo
Pinta-ala: 801 590 km²
Asukasluku: 19,4 milj.
Virallinen kieli: portugali
Aikaero Suomeen: sama aika

Lasillinen puhdasta vettä on ylellisyyttä.

Helmikuussa ranta oli autio, mutta kuuma ja vesi oli lämmintä.

Sopiviksi suupaloiksi leikattu ananas virkistää rannalla.

Maputon puistossa kuuman auringon alla myydään matkailijoille paikallista taidetta.

Puhtaan veden lähettiläs, laulaja Irina yllätti paikalliset naiset ja lähti tanssiin heidän kanssaan.